

מעילה טו

משה שווערד

1. ספר יד בנימין

בתום ד"ה קדשי מוצנח מטטרפין אם אכל מבשר עולה זו חצי זית ומבשר עולה אחרת חצי זית חייב וכו' עכ"ל. וה"ה משני מיני זבחים מטטרפין וכמש"כ ברש"ש (וכגון חצי זית בשר עולה וחצי זית אימורי קדק"ל). וכן פ"י רש"י במשנה.

והנה מה שנקטו החוס' הירוף לענין כוונת חמוה דהא לענין מעילה תליא בשוה פרוטה וכדאשכחן בכלי דוכתי בש"ס, וכן יעוי' במשנל"מ רפ"א מהל' מעילה, גם ל"ע לשון החוס' נמש"כ "וכן למ"ד לקמן דמעילה בשוה פרוטה" דמשמע כאילו יש משלוקת שיה' ובאמת לא מליני שם שום פלוגמא שיה', וכבר עמדו שיה' ברש"ש ובי"עולת שלמה", וכן תמה שיה' ב"חסדי דוד" על התוספתא פ"ק ול"ע. (ועיי' רש"ש לפסחים ל"ג. בחדו"ה אף) שרובה למדש דבאוכל כוונת אף שאינו שיה' פרוטה חייב במעילה מיהו כ' דמהירושלמי והרמב"ם לא משמע כן יעוי"ש).

2. ספר שערי יושר |שער ג פרק כג|

ובסי' נתיבות המשפט סי' כ"ח סק"ג כתב לחלק בין קדושת דמים לקדושת הגוף ומוכיח מהא דחייב אשם מעילה על נותר כמו דאיתא בכריתות ד' י"ג ע"ב יש אוכל אכילה אחת וחייב עלי ד' חטאות ואשם אחד, טמא שאכל חלב והוא נותר מן המוקדשים, דלכאורה קשה דנותר הוא איסורי הנאה ולא שיה' ממון ופטור מקרבן, וכמו דאיתא במס' פסחים ד' כ"ט באוכל חמץ של הקדש במועד פטור מקרבן חומש ואשם משום דלאו נר דמים הוא, ומה מוכיח לחלק דרך נקדושת דמים פטור באיסורי הנאה דאשם הוא התיבז קרבן משום שגזל ממון הקדש, אבל נקדושת הגוף הוא לעולם משום כפרה, צעד החטא שנהגה מדבר המקודש ונכה"ג אי"צ שיה' נר דמים. יעו"ש. ונהגה תוס' רע"א בנתיבות לחס' כריתות פ"ג הגיה דברי הגאון מוהר"ר גוניס וקלס"י וכתב דנתוס' ישגים כתוב קושיתו ופירוקו, ובאמת אישתימיט להו דברי רש"י בנתיבות ד' כ"ג ע"א ד"ה בגסה דמשני הש"ס על אכילת נותר איש נה מעילה באכילה גסה, וכתב רש"י ח"ל בגסה שאכל הרבה ואע"ג דאיסור הנאה הוא מ"מ משלם הדמים כשאר כל ההקדשים האסורים בהנאה שמופלים בהם דהאי מני' הוי לגבוה שאם עלו לא ירדו. עכ"ל. היינו דנעיין שיהנה ש' פרוטה ויהי' חסר קנת' אלל בעלים

שיה' שיה' דמים, ונפיי"ז נסתרה האכילת הנתיבות הנ"ל לחלק בין חייב דמים לקדושת הגוף לדין קדושת דמים, ולעני"ד יש להוכיח דגם נקדושת הגוף התשלומיים הם מחמת ממון ולא משום כפרה, מהא דמפורש בנתיבות כריתות פרק ה' משנה ג' ד"ע מחייב על ספק מעילות אשם תלוי וחכמים פוטרים ותודה ר"ע שאין מביא הית מעילתו עד שיחודע לו, ופירש"י והרע"ב אינו צריך להביא את הממון, וכן פסק הרמב"ם בפ"א נוהי מעילה הלכה ה' נסתפק לו אם מעל או לא מעל פטור מן התשלומין ומן הקרבן, והנה בספק חייב דפטור הוא מדין המע"ה, אבל בספק כפרה ודאי מהראוי להתחייב, כמו חטאת העוף הנאה על הספק, וכן כתבו תוס' בנתיבות שם בדף ל' דהיכל דהוא משום כפרה חייב על הספק יעו"ש, ואם נמשנה ונרמז"ם מוכח דמיירי בכל ספק מעילות אף אם ה' חתיכה אחת של עולה, וחתיכה א' של חולין כמבואר לכל מעיין, וע"כ מוכרח הדבר כמש"כ דלעולם חייב תשלום הקרבן הוא משום ממון הקדש ולא משום כפרה על האיסור, וכן ראי' שאין עלי' תשובה לעני"ד, וכן מוכח מהא דקדושת הגוף וקדושת דמים מטטרפין למעילה כמו דאיתא בנתיבות במס' מעילה ד' ט"ו ונרמז"ם פ"ה, וחצי שיעור כפרה וחצי תשלומים איך מטטרפים: |

ובודאי פשטות הדברים הוא שגם בקדושי
 המעילה הוא משגין גזילה ממונה
 מהא דשיעורו הוא צפרותה וא"ת שהמעילה
 היא מלך איסור שעשה כי ראוי שיבא
 שיעורו בכזית או בכבילה וכיו"ב.
 ומ"מ אפי"ל לרש"י ז"ל משמע דלענין
 מעילה קדו"ד וקדושי"ג שוין שמעניתן
 הוא מטעם פסידא וגזילת הכקדש, מ"מ
 בסיבת הדבר שכן נקראים ממון הקדש
 נראה דיש חיוב גם לרש"י ז"ל דבמקדש
 קדו"ד יסודו נתינת ממונה להקדש ופ"י
 (שהוא ממון הקדש) הוא מהקדש, ולכן
 היבא דפקע תורה דמים פגון תרגומה
 שמרדה או צפ"ה שטרף מהלקוחות הי"ג
 כי שורף מהקדש (אלא משום דר' אבהו
 כו') וכן פקע בכדו בהקדש לזמן הכל כמו
 בקנין ממונה מאדם לחבירו שילא ביאות
 וצפ"ה גובה ופקע בכדי ואין הקדוש
 מעכבת לפי שכל יסוד קדושתו הוא תולא
 מקנין ממונה ובגוונא שהממונה פקע ממילה
 לבעל קדושה, אבל קדושי"ג הוא איפכא
 שיסודו הוא קדושת קרבן (או שאר קדושה
 בגוף שהוקדש כו') והתולא מה הוא
 שנעשה ממונה דהקדש משום שחפום צו

קדושה לגבוה והקדושה היא סיבה לכיחוס
 ממונה דגבוה, ולכן גם כשמרדה וכו' יאות
 גזר או כשצפ"ה רוצה לגבות או בקדושה
 לזמן שכו"ז בדיני ממונות פקעה ממונה מ"מ
 בקדושי"ג לא פקע הממונה שאין הממונה
 סבת קדושי"ג אלא אדרבה הקדושה היא
 סיבת הממונה והקדושה הוא ענין מיליות
 שא"ת להפקע בכדי (וכן זה הוא למד"א
 הכי אבל הוא מד"א דסובר דגם קדו"ד
 ל"פ בכדי, ומאן דצפי למימר דגם קדושי"ג
 פקע בכדי לריך לבאר הענין באופנים
 אחרים).

שם בגמ' הנהגה מן החטאת כשהיא חי'
 לא מעל עד שיפגום. פי' בחטאת
 צע"מ מיירי וכמוצא צרש"י, והטעם דכיון
 דעומד לדמים אינו מועל עד שיחסרו מדמיה,
 אבל בחטאת תמימה שעומד למוצה או כוס
 של זהב שגוף הכלי עומד לשימוש קודש או
 מועלין אפי' אינו מחסר כל שהו וכמו שפי'
 רש"י לעיל ריש פ"ק דף צ' ע"ב

וע"י צרש"י לקמן י"ט. שצ"ח הטעם דצנהמה
 תמימה לא צפי שיחסר מדמי' משום
 דכיון דקיימא להקדשה לא שייך צמילות
 חסרון דהא מ"מ ראוי להקדשה והוי דומיא
 לכוס של זהב דאף אחר ששפה צו עדיין
 ראוי הוא לכלי שרת ואינו נפגם, וכ"ה צרמנ"ס
 רפ"ז מהל' מעילה ועיי"ש צראצ"ד. (ועגליון

שם בגמ', והא אמר עולא אמר ר"י קדשים
 שמתו ילאו מידי מעילה ד"ת
 צמאי אילימא צקדשי צדה"צ אפי' כי מתו
 נמי לא יהא אלא דאקדיש אשפה לצדה"צ
 כו' (פי' ולימעלו צה מדאורייתא) אלא קדשי
 מוצת. והקשו צתום' מאי פריך לא יהא אלא
 דאקדיש אשפה מי דמי אשפה ראוי' היא
 לפדיון יש צו שווית להקדש משא"כ צקדשי
 צדה"צ שמתו לאו צר פדיון כיון דאינן
 צהעמדה והערכה, וחירונו דשמא קצנר קדשי
 צדה"צ לא הי' צכלל העמדה והערכה וכו'
 יעוי"ש.

וב"נתיבות המשפט" סי' כ"ח ס"ק ג' כי ליישב עפ"מ"כ במוס' כחונות ל' דעיקר יסוד חיוב תשלומין במעילה הוא משום גזל, וא"כ י"ל דזהו דוקא בקדושת

דמים ולכך כל שהולך לאיבוד ואין לו שוויות להקדש ובגון תמך בפסח אין כאן גזילה הקדש ופטור ממעילה משא"כ בקדוה"ג עיקר חיוב מעילה הוא לא משום גזילה אלא משום עגס הדבר דאסור למעול בקדוש וחייב תשלומים הוא משום כפרה ולכן אף בדבר שאין לו שוויות להקדש נמי מועלין, ועי' מנ"ח מ' קכ"ו שהביא שכבר קדמו כע"ז במוס' ישנים לכרימות שם ח"ל "והא דחייב אשם מעילה אנוחר אע"ג דלא שוי מידי ואמר' צפ' כל שעה האוכל תמך הקדש במועד לא מעל, התם בקדושת דמים דלא נחת עלי' קדוה"ג וכשאסר בהנאה אינו שוה פרוטה ולא נהנה מהקדש שוה פרוטה" עכ"ל.

אבל קשה לי דהא בקדשי מזבח שמתו אמרי' כיון שהולך לאיבוד פקע דין מעילה מיני' מן התורה אף שהי' עליהו קדוה"ג (ובפרט לשי' רש"י קדושין הג"ל דגם לאחר שמתו לא פקע קדושתיהו רק לענין מעילה), ועוד דעל עגס דברי הנתיבות שמחלק בזה בין קדו"ד לקדוה"ג דבקדושת דמים יסוד האיסור מעילה הוא משום גזילה ובקדוה"ג החיוב תשלומין הוא משום כפרה השיגו ע"ז האחרונים ז"ל עי' בס' "שערי יושר" שער ג' פ' כ"ג שמוכח ממחני' דידן מהא דקדשי מזבח וקדשי צדה"צ מטטרפין וע"ז אלמא דבתרייהו יסוד איסור מעילה הוא משום גזילה יעו"ש וכן נקט בספר חי' רבינו חיים הלוי (ומוצא כ"כ במפרשים לכרימות שם), וכן מוצא בשם הגאון מוהר"י מקוטנא ז"ל שחולק בזה על הנתיבות, ועוד עי' בס' "אחיעזר" ח"ב סי' מ"ו, וב"קהלות יעקב" למעילה סי' א'.

ולעצם הקושיא האך חייב מעילה על נותר כיון שהולך לאיבוד כבר סי' רש"י בכרימות דף כ"ג (ד"ה צגסה) דבנותר כיון

דאם עלה לא ירד שפיר מיקרי חזו לגבוה (וראין בגליון הש"ס בדף י"ג שם), ועי' מה שהבאנו לעיל ריש מכלחין בשם ה"ליקוטי הלכות" דבהנך פסולין שאם עלו לא ירדו מועלין מדאורייתא אף לשי' הר"מ ודלא כהלח"מ.

ובהגהות חת"ס ז"ל לכרימות שם (י"ג צ') הנדפס בש"ס וילנא כתב ח"ל "דע כי כל הקדש דלא שוה פרוטה לגזר גם כי שוה פרוטה לאותו שנהנה אינו חייב ומשו"ה קדושת דמים שהוא תמך (בפסח) לא שוה לגזר אינו מועל, אמנם קדושת מזבח אע"ג דלא שוה פרוטה לגזר מ"מ שוה פרוטה להעלותו להקטירו אף צריך שיהי' צו כזית דאין הקטרה פחות מכזית כו', ונותר אע"ג דאינו ראוי להעלותו לכתילה מ"מ כיון שאם עלה לא ירד הו"ל כשוה פרוטה להקדש" וכו' עכ"ל. (ועי"ש שמי"ש בזה מה דילפי' שם לקמן כ"ג ע"ב דבקדשים איסור חל על איסור מהא דמרבי' מכל חלב לרבות אימורי קדק"ל למעילה והא מעילה שיעורו בפרוטה

7. שפת אמת על מעילה דף טו/ב

במשנה חמשה דברים כו' הסולת והיין כו'. ויש להקשות דהא משקין ברביעית ואוכל בכזית וכל שאין שיעורן שוה אין מצטרפין. ומצאתי בתו"ט שהביא תוס' בזבחים שעמדו בזה ותי' דיין הנבלע בפת שיעורו בכזית. וצ"ע בזה כיון דבפ"ע הוי פחות משיעור וע"י שיבלע בפת יתחשב שיעור:

8. קרו אורה דף טו/ב

משנה חמשה דברים בעולה מצטרפין. ופי' רש"י ז"ל לחייב משום מעלה בחוץ, ועיין בתוס' זבחים (ק"ט ע"א ד"ה עולה) ובתו"ט כאן שכ' דלענין העלאה בחוץ לא מצטרפי, וכן בדין כיון דלא חזי להקטיר בפנים חצי זית מכל א' לאו הקטרה הוא. ועוד כתבו ז"ל דהא יין שיעורו בג' לוגין וחלב שיעורו בכזית וכיון דאין שיעורן שוה איך מצטרפי ופירשו הם ז"ל דלענין פיגול קאמר ואשמעינן דאפי' בכמה מינים מצטרפי, והיינו לאפוקי מדר' יהושע (שבת ע"א עמ' א') דאיכא למ"ד אליביה דתמחויין מחלקין אפי' לקולא והא דחלב ויין מצטרפין אע"ג דזה שיעורו בכזית וזה שיעורו ברביעית היינו משום דהכא מיירי בדרך אכילה. ועוד אפשר לומר דשפיר הוי שיעורן שוה משום דרביעית כשיקרוש יעמוד על כזית ודו"ק: